

<https://doi.org/10.3176/hum.soc.sci.1956.4.01>

KOLHOOSNIKUTE NORMIPÄEVATASU JA MASINA-TRAKTORI- JAAMALE ANTAVA NATURAALTASU KÜSIMUS TOOTMISKULUDE JA TOODANGU OMAHINNA ARVESTAMISEL KOLHOOSIDES *

H. MAIDE,
majandusteaduste kandidaat

Põllumajanduses luuakse suur osa kõikidest ühiskondlikest tarbimisväärtustest. Mida ratsionaalsemalt on põllumajanduslik tootmine organiseeritud, mida vähem kulutatakse saaduste tootmisele materiaalseid vahendeid ja tööd, seda rohkem ja odavamalt annab põllumajandus ühiskonnale tarbimisväärtusi, seda suuremaks kasvab me jõukus ja tõuseb elatustase. Kolhoositootmise ratsionaalne juhtimine aga eeldab, et me teaksime, kui palju läheb maksma põllumajandussaaduste iga ühiku tootmine. See tähendab, et käesoleval ajal on üheks pakilisemaks ülesandeks tootmiskulude ja toodangu omahinna arvestamine kolhoosides.

Käesolevas kirjutises käsitletakse kahte põhilist küsimust, mis kerkivad üles tootmiskulude ja omahinna väljaarvestamisel kolhoosides, ja nimelt: mis kujul võtta neisse 1) kolhoosnikute normipäevatasu ja 2) masina-traktorijaamale antav naturaaltasu kui tootmiskulude ja omahinna olulised elemendid.

Kolhoositoodangu omahinna arvestamise meetodiliste küsimuste selgitamiseks viis ENSV TA Majanduse Instituut käesoleval aastal läbi tootmiskulude ja omahinna arvestamise Rapla, Viljandi ja Paide rajooni 43-es kolhoosis. Allpool esitatud seisukohad ongi välja kujunenud nende arvestuste ja kolhooside sellealaste kogemuste analüüsi tulemusena.

Normipäevatasu küsimus tootmiskulude ja toodangu omahinna arvestamisel

Kolhoosnikud ei saa oma töö eest kindlaksmääratud suuruses palka: nende töö eest tasustatakse tulude jaotamise teel normipäevade järgi. Normipäevade alusel jaotatud raha ja saadused moodustavad kolhoosi tegelikud kulutused töötasule.

Sellest lähtudes võtavad V. Venžer ja mitmed teised majandusteadlased tootmiskulude ja omahinna arvestamisel aluseks kolhoosis tegelikult väljamakstud normipäevatasu.¹ Sellele seisukohale on väga lähedane

* Käesolev artikkel on kirjutatud ettekande alusel, mille autor pidas k. a. juulis Moskvas kolhoositoodangu omahinna arvestamise meetodika küsimustes toimunud nõupidamisel. Artikkel avaldatakse mõttevahetuse korras.

¹ В. Венжер, О методике исчисления издержек производства в колхозах. «Вопросы экономики» 1955, № 11.

M. Polinov-Skulski ettepanek: arvestada töötasu vastava aasta plaanilise normipäevatasu järgi.²

Tegelik normipäevatasu on kolhoosides aga väga erinev. Selle alusel tootmiskulusid arvestades võib toodangu omahind majanduslikult tugevamate kolhoosides kujuneda kõrgemaks kui nõrgemates. Et seda vältida, teeb osa majandusteadlasi ja põllumajanduse juhtivaid töötajaid, nagu A. Tulupnikov, M. Terentjev, G. Kotov jt. ettepaneku: võtta kolhoosnikute töötasu tootmiskuludes mitte tegelikult väljamakstud suurus, vaid tinglikult, lähtudes antud tsooni sovhooside või ka masinatraktorijaamade tööliste töötasu tasemest.³

Et väljaarvestatud tootmiskulud ja omahind võimaldaksid lahendada isemajandamise juurutamisega seosesolevaid praktilisi ülesandeid, võimaldaksid analüüsida laiendatud taastootmise protsessi kolhoosides ja annaksid alused põllumajanduse riiklikuks juhtimiseks, peavad nad vastama järgmistele põhinõuetele: 1) peegeldama kolhooside tegelikke kulutusi põllumajandussaaduste tootmisel, 2) sisaldama kõiki kulutusi, mis olemasolevates tootmistingimustes on vajalikud nende saaduste tootmisel ja 3) olema võrreldavad kolhooside vahel ning ühes kolhoosis aastate lõikes.

ENSV TA Majanduse Instituudi kogemused omahinna arvestamise alal ning saadud tulemuste analüüs näitavad, et esitatud põhitingimusi võib korruga täita ainult siis, kui tootmiskulud arvestada kahes näitajas⁴, võttes toodangu iga tsentneri kohta arvesse eraldi kõik materiaalsed kulutused ja eraldi normipäevade kulu.

Väärtusseaduse eksisteerimise tingimuses ei saa aga tootmiskulude arvestamisel piirduda naturaalseste näitajatega. On tingimata vaja teada saaduste iga tsentneri tootmiseks tehtud kõiki kulutusi rahalises väljenduses.

Kuid iseärasused töökulu arvestamisel normipäevade abil ja töötasustamisel tulude jaotamise teel tingivad antud etapil seda, et ainult tegeliku, samuti ka ainult tingliku normipäevatasu alusel arvestatud tootmiskulud ja toodangu omahind ei vasta neile esitatud nõuetele täiel määral. Nii ühe kui teise variandi järgi arvestatud saaduste omahinnal on olulisi positiivseid ja negatiivseid külgi. Kuid nii üks kui teine neist on äärmiselt vajalik majanduslikkude protsesside analüüsimiseks kolhoosides. Ühe või teise variandi kasutamine sõltub vaid taotletavast eesmärgist.

Tootmiskulude ja omahinna väljaselgitamine on kolhoosides vajalik eeskätt kokkuhoiurežiimi ja isemajandamise juurutamiseks. Tehtud kulutuste võrdlemine sissetulekutega peab võimaldama välja selgitada saadud puhastulu tootmisharude kaupa ja majandis tervikuna. Tootmiskulude ja puhastulu jaotamise analüüs peab võimaldama uurida laiendatud taastootmise protsessi kolhoosis. Neid ülesandeid saab lahendada aga ainult siis, kui lähtuda iga kolhoosi tegelikkudest kulutustest, s. o. tegelikust omahinnast. Kasutades tootmiskulude väljaarvestamiseks mitte tegelikku, vaid tinglikku

² М. Полинов-Скульский, Учет продукции в колхозах и калькуляция ее себестоимости. «Научные записки», Одесский Кредитно-экономический институт, 1956, том VI.

³ М. Терентьев, К вопросу об исчислении себестоимости продукции в колхозах, «Вопросы экономики» 1956, № 4.

Исчисление себестоимости продукции в колхозах. «Материалы Всесоюзного научно-исследовательского института экономики сельского хозяйства.» Выпуск I, Москва 1956.

Г. Котов, Об определении доходности отраслей в колхозах, «Социалистическое сельское хозяйство», 1955, № 8.

⁴ М. Несмий, К вопросу об исчислении себестоимости продукции в колхозах. «Вопросы экономики», 1956, № 1.

normipäevatasu, selgub, et mahajäänud kolhoosidel ei ole üldse ressurse tootmise laiendamiseks. Tegelikult aga eraldatakse vahendeid jagamatusse fondi, samuti makstakse tulumaksu. Need aga on puhastulu jaotamise vormid. Seega ei peegelda tingliku normipäevatasu alusel arvestatud tootmiskulud tegelikku olukorda. Taastootmise protsessi kolhoosis ja selle finantsilisi resultaate on võimalik lahti mõtestada ainult siis, kui normipäevatasu võtta kuludesse tegelikult väljamakstud suuruses. Edasise analüüsi ülesandeks on välja selgitada puhastulu kujunemise allikad ja puhastulu seos isikliku tarbimise fondiga. Selleks tuleb toodangu omahinna ja kulutuste tegelikku varianti võrrelda tingliku variandiga, millesse töötasu kõikides kolhoosides on võetud ühiskondlikult vajalikul tasemel.

Võiks arvata, et puhastulu ja rentaablus kujunevad majanduslikult nõrkades kolhoosides kõrgeks, sest normipäevatasu on neis madal. Omahinna ja rentaabluse arvestamise kogemused Eesti NSV kolhoosides aga näitavad, et võrdse tegeliku omahinna juures võivad majanduslikult nõrgad kolhoosid saada kahju, tugevad kolhoosid aga puhastulu (tab. 1). See on tingitud kolhoosisaaduste kohta rakendatavast hinna- ja varumispoliitikast, mis seab majandi rentaabluse otsesesse sõltuvusse tootmise tasemest.

Tabel 1

Piima keskmise realiseerimishinna kujunemine ja omahind Viljandi rajooni majanduslikult tugevamas ja nõrgemas kolhoosis 1955. a.

	„Koidu“ kolhoos	Kalinini-nimeline kolhoos
Tegelik normipäevatasu (rbl.)	8.73	2.75
Piima toodang 100 ha põllumajandusliku maa kohta (ts)	233,6	95,7
Piima kaubatoodang (tuh. kg)	503	166
Sellest müük:		
riiklike müügikohustuste katteks	114	94
kokkuostu korras	312	65
kolhoositurul	77	7
Piima keskmine realiseerimishind (kg, rbl.)	1.27	0.81
Piima tegelik omahind (kg, rbl.)	1.08	1.09
Piima tinglik omahind 10-rublase normipäevatasu puhul (kg, rbl.)	1.21	2.56

„Koidu” kolhoos realiseeris piima kaubatoodangust riiklike müügikohustuste katteks ainult 22,7%, kokkuostu korras ja kolhoositurul aga 77,3%. Kalinini-nimelises kolhoosis olid vastavad protsendid 56,6 ja 43,4. Olenevalt piima realiseerimise erinevast struktuurist sai „Koidu” kolhoos iga kilogrammi piima müügist 46 kopika võrra rohkem sissetulekut. Et piima tegelik omahind oli peaaegu võrdne, siis sai „Koidu” kolhoos iga kg piima müügist 19 kopikat puhastulu, Kalinini-nimeline kolhoos aga 28 kopikat kahju. Kuna piima riiklik müügikohustus oli Kalinini-nimelises kolhoosis isegi väiksem kui „Koidu” kolhoosis, siis oli tegelik kahjum täiel määral tingitud piima tootmise palju madalamast tasemest.

Erinevus eesrindlike ja mahajäänud kolhooside rentaabluks oleks veelgi suurem, kui nõrkades kolhoosides kulutuste arvestamise aluseks võtta paremate kolhoosidega võrdne töötasu. Kuid faktiliste tulude võrdlemine tingliku normipäevatasu alusel arvestatud kulutustega on väga tinglik. Kui normipäevatasu kolhoosis oleks tegelikult olnud tinglikult arvestatud tasemel, siis oleksid töövõiljakus ja tootmisnäitajad olnud vastavalt kõrge-

mad ja toodangu omahind oleks olnud tinglikult arvestatud omahinnast madalam, kolhoos oleks müünud suurema osa toodangust kõrgemate hindadega ja oleks saanud sama toodanguhulga eest rohkem rahalisi sissetulekuid.

Ühismajandi juhtimiseks tuleb tunda reaalselt majanduslikku olukorda kolhoosis. Seda võimaldab tegelike kulutuste võrdlemine tegelikkude tuludega. Kõne all olev Kalinini-nimeline kolhoos sai, isegi ainult tegelike kulutusi arvestades, igalt kilogrammilt piimalt 28 kopikat kahju. Ülesanne järgnevat aastaks seisab järelikult selles: kuidas organiseerida tootmist nii, et 1) lehmade söötmine ja pidamine tuleks odavam, 2) lehmade produktiivsus ja piima kogutoodang tõuseks ja 3) suureneks iga normipäeva eest makstav tasu. Toodangu taseme tõustes tõuseb mõnevõrra ka piima keskmine müügihind. Kolhoos saab seega asuda piimakarjakasvatuse esinevate puudujääkide likvideerimisele ja seda isegi kõrgema normipäevatasu juures. Kulutuste ja omahinna niisuguse kalkuleerimise tulemusena kõikides tootmisharudes on võimalik välja arvestada, mil määral on kolhoos järgneval aastal võimeline tõstma kolhoosnike normipäevatasu.

Kulutuste ja omahinna planeerimisel tuleb kolhoosidel seega lähtuda järgneval aastal tegelikult väljamaksmisele kuuluvast normipäevatasust. Kulutuste kalkuleerimine reaalselt väljamaksmisele kuuluva normipäevatasu alusel on ühtlasi äärmiselt oluline kolhoosnike materiaalse huvitatuse printsiibi rakendamise seisukohalt. Kolhoosnikud teavad, et plaani täitmine nii tootmisnäitajate kui ka kulutuste osas kindlustab neile plaanis ettenähtud normipäevatasu. Kui aga tootmisnäitajaid ületatakse või kulutusi kokku hoitakse, siis saavad nad kõrgema normipäevatasu kui oli kulutustesse planeeritud. Järelikult tekib kolhoosnikutel materiaalne huvi kulutuste kokkuhoiduks. Kulutuste, sealhulgas ka töötasu planeerimine reaalses suurustes seostab seega materiaalse huvitatuse printsiibi rakendamise isemajandamise nõuetega ning võimaldab seda kasutada tähtsa abinõuna isemajandamise teostamisel.

Need on tegeliku omahinna väga olulised positiivsed küljed, mida ei ole tinglikul omahinnal. Samal ajal aga on tegelikul omahinnal oluline puudus: mahajäänud kolhoosides on töötasu alla normaalse ja tegelik omahind ei väljenda kõiki vajalikke kulutusi põllumajandussaaduste tootmisel ega näita seega õiget suhet kuluelementide vahel. Seetõttu ei ole ta ka võrreldav majanduslikult tugevate ja nõrkade kolhooside vahel omahinda kuluelementide kaupa analüüsivõimega.

Normipäevatasu suurus mõjutab kolhoositoodangu omahinda väga tugevasti. See on tingitud töötasu domineerivast osatähtsusest tootmiskuludes. Nii on Eesti NSV keskmise ja kõrgema normipäevatasuga kolhoosides mehhaniseerimise praeguse taseme juures töötasu osatähtsus 50—70% taime- ja loomakasvatussaaduste tegelikust omahinnast. (Otsene töötasu + + kaudne töötasu + tootmisprotsessis naturaalselt ära kulutatavatele oma majandi saadustele varem kulutatud töötasu.)

Mitte alati ei mõjuta tööviljakuse tase saaduste tegelikkude omahinda otsustavalt. Vaatamata madalamale tööviljakusele võib nõrkades kolhoosides saaduste tegelik omahind olla madalam kui majanduslikult tugevamate kolhoosides, kus tööviljakus on kõrgem. Kui võrrelda piima tegelikkude omahinda näiteks Viljandi rajooni kolhoosides, siis 8-st majanduslikult nõrgast kolhoosist, kus lehmade piimatoodang 1955. a. oli alla 1500 kg, kujunes 4-l kolhoosil piima tegelik omahind alla 77 kopika kg, — seega sama suureks kui oli piima madalaim omahind parimate kolhooside rühmas. Vaatamata madalale normipäevatasule tõusis piima omahind ülejäänud 4-s kolhoosis üle 80 kopika kg, ulatudes maksimaalselt mitte üle 110 kopika.

Nõrgemates ja keskmistes kolhoosides kasvab töötasu kiiremini kui

kogutoodang iga töötaja ja iga normipäeva kohta. See on tingitud kolhoosi-saaduste varumis- ja hinnapoliitikast ning sellest, et kolhoosides toimub töö eest tasustamine tulude jaotamise teel. Mida rohkem kolhoos realiseerib saadusi, seda suuremad on rahalised sissetulekud iga realiseeritud ühiku kohta, seda suurem osa rahalistest tuludest jaotatakse normipäevade alusel töötasuks. Seepärast kasvabki isikliku tarbimise fond nõrkades ja keskmistes kolhoosides kiiremini kui kogutoodang.

Selgitame varumis- ja hinnapoliitika ning töötasustamise viisi mõju töötasu kujunemisele toodangu ühiku kohta kahes Rapla rajooni kolhoosis 1955. a. andmete varal (tab. 2).

Tabel 2

Töötasu kujunemine piima tootmisel
Rapla rajooni Kehtna ja „Lembitu” kolhoosis 1955. a.

	Kehtna kolhoos	„Lembitu” kolhoos
Piima tegelik omahind (kg, rbl.)	1.06	1.07
Aastalehma keskmine piimatoodang (kg)	1716	1031
Piimatoodang ühe lüpsja kohta (tuh. kg)	19,6	11,9
Normipäevade kulu 1 ts piima tootmisel:		
a) lehmade hooldamisele	4,3	7,6
b) lehmade hooldamisele, söötade tootmisele ja normipäevade kaudsest kulust lüpsikarjale langev osa	6,9	12,5
Piima keskmine realiseerimishind (ts, rbl.)	106.50	75.50
Kolhoosi rahalistest tuludest jaotati normipäevade alusel (%)	46,5	12,4
Iga tsentneri piima realiseerimisest saadud tulust jaotati normipäevade alusel (rbl.)	49.50	9.40
Piima realiseerimisest saadud sissetulekutest läks piima tootmiseks kulutatud iga normipäeva kohta rahaliseks töötasuks (rbl.)	7.17	0.75
Tegelikult maksti iga normipäeva kohta rahalist tasu (rbl.)	7.50	1.21
Tegelik rahaline töötasu iga tsentneri piima tootmisel (rbl.)	51.75	15.12

Madalama tootmistaseme tõttu sai „Lembitu” kolhoos kehtiva varumis- ja hinnapoliitika juures iga tsentneri piima realiseerimisest rahalist tulu 31 rubla vähem kui Kehtna kolhoos. „Lembitu” kolhoos kasutas iga tsentneri piima müügist saadud rahast töötasustamiseks ainult 12,4%, Kehtna kolhoos aga — 46,5%. „Lembitu” kolhoosis maksti iga normipäeva eest rahas 1.21 rbl., Kehtna kolhoosis aga — 7.50 rbl. Ka naturaalne normipäevatasu oli Kehtna kolhoosis kõrgem. Materiaalseid kulutusi, eriti kulutusi jõusööda ostuks tegi „Lembitu” kolhoos iga tsentneri piima tootmisel tunduvalt enam. Piima omahind aga kujunes mõlemas kolhoosis võrdseks, mida ta olla ei võiks, arvestades palju kõrgemat tööviljakust Kehtna kolhoosis. Piimatoodang ühe lüpsja ja ühe kulutatud normipäeva kohta oli Kehtna kolhoosis ligi kaks korda suurem kui „Lembitu” kolhoosis. Vaatamata sellele, et tööviljakus oli Kehtna kolhoosis kõrgem, kujunes siin palju suurema normipäevatasu tõttu töötasu kulu iga tsentneri piima tootmisel üle kolme korra suuremaks kui „Lembitu” kolhoosis. Piima tegelik omahind kujunes kõnesolevates kolhoosides võrdseks peamiselt sellepärast, et erinevus töötasus ületas erinevuse tööviljakuses.

Seepärast võimaldab toodangu omahind, millesse on võetud tegelik normipäevatasu, analüüsida kolhoosi ökonoomikat majandisiseselt. Mahajäänud kolhoosides kujuneb tegelik omahind madaldataks ning selle võrdle-

mine kolhooside vahel on raskendatud. Toodangu tegelik omahind on otsekohe võrreldav ainult siis, kui normipäevatasu kõrvutatavais kolhoosides on enam-vähem ühesuurune. Parimate ja mahajäänumate kolhooside kõrvutamisel on võrreldavad vaid eraldi iga tsentneri tootmiseks tehtud materiaalsed kulutused ja eraldi töökulu normipäevades.

Et leida omahind, mis ühes näitajas väljendaks rahaliselt kõiki tootmis-kulusid ja oleks võrreldav nii kõikide kolhooside vahel kui ka ühes kolhoosis aastate lõikes, on vaja kasutusele võtta teine variant — omahind, millesse on võetud tinglik, põllumajanduses töötajate normaalsele, ühiskondlikult vajalikule töötasule vastav normipäevatasu. Kui toodangu iga tsentneri kohta on teada kõik materiaalsed kulutused ja normipäevade kulu, siis on tinglikku omahinda kerge välja arvestada.

Nagu arvestused näitavad, on erinevused toodangu tegeliku ja tingliku omahinna vahel majanduslikult nõrkades ja keskmisteski kolhoosides väga suured. Kolhoosides, kus normipäeva kohta makstakse 4—5 rubla, kujuneb tinglik omahind 10-ne rubla suurust normipäevatasu aluseks võttes tegelikust omahinnast 30—60% kõrgemaks. Neis kolhoosides aga, kus normipäeva kohta makstakse ainult 2—3 rubla, kujuneb ta tegelikust omahinnast koguni 80—100% kõrgemaks. Erinevused on seda suuremad, mida suurem on normipäevade kulu toodangu ühiku kohta.

Et tinglik omahind võiks aluseks olla kolhooside ühiskondlikult vajalikkude kulutuste väljaselgitamisel, peab normipäeva tinglik tasumäär vastama kolhoosnikute ühiskondlikult vajalikule töötasule. Selleks tuleb aga enne välja selgitada 1) ühiskondlikult vajalik tööaeg põllumajandussaaduste tootmiseks erinevate tootmistingimuste juures ja 2) vajalik elatus-tase, mis tuleks kolhoosnikutele kindlustada meie tootlike jõudude praegusel arenguastmel.

Ühiskondlikult vajaliku tööaja määravad valdavalt esinevad töötingimused. Kuna töötingimused kolhoosides on enamasti sovhooside omadest erinevad, siis ei ole sovhoosides saaduste tootmiseks vajalik keskmine tööaeg ja tööühiku eest makstav keskmine tasu mehaaniliselt üle kantav kolhooside oludesse. Normipäeva tingliku tasumäära kindlakstegemisel tuleks seepärast lähtuda kolhoosides valitsevatest töötingimustest ning eriti arvesse võtta kolhoosnikute töötasu majanduslikult tugevamates kolhoosides.

Madal normipäevatasu on üheaegselt nii madala tööviljakuse tagajärjeks kui ka põhjuseks. Sellepärast kujuneb ühtse tasumäära alusel arvestatud tinglik omahind sageli kõrgendatuks. Kasutades kõikides kolhoosides ühtlast kõrget normipäevatasu, jääb arvesse võtmata erinev tööviljakuse tase kolhoosides. Kui majanduslikult nõrkades kolhoosides oleks normipäevatasu olnud tegelikult nii kõrge kui tinglikult arvestades, siis oleksid tootmisnäitajad siin pidanud olema palju kõrgemad ning iga tsentneri tootmiseks oleks läinud vähem materiaalseid kulutusi ja normipäevi. Seepärast tuleks kolhoosnike töötasu tingliku määra kasutamisel arvesse võtta ka tööviljakuse erinevat taset kolhoosides.

Lõpuks tuleb rõhutada seda, et tegeliku ja tinglikku omahinda ei tule teineteisele vastandada; nad ei eita ega asenda, vaid täiendavad teineteist. Seepärast tuleks mõlemad omahinnad võtta kolhooside raamatupidamisse selle arvestussüsteemi koostisosadena.

*

Masina-traktoriijaamale antava naturaaltasu küsimus toodangu omahinna arvestamisel

Põllumajandussaaduste tootmisel kolhoosides ei tee kulutusi ainult kolhoosid, vaid ka riik masina-traktoriijaamade kaudu. Kolhooside toodang on kolhoosnikute ja masina-traktoriijaama töötajate ühise töö produkt. Seepärast tuleb lahendada ka küsimus, kas kolhoositoodangu omahinna arvestamisel kuludesse võtta ainult kolhoosi, või ka masina-traktoriijaama poolt tehtud kulutused. Esimesel juhul tuleb tootmiskuludesse võtta kolhoosi poolt masina-traktoriijaamale antav tasu, teisel juhul jääb see arvesse võtmata ning kuludesse kantakse masina-traktoriijaama poolt tehtud tegelikud kulutused.

Enamik praegu kolhoositoodangu omahinna arvestamise meetodika alal töötavaid teadlasi ja praktikuid, nagu V. Venžer, M. Terentjev jt. on seisukohal, et kolhooside sisemistest, isemajandamise vajadustest lähtudes tuleks omahinda võtta ainult nende endi poolt tehtud kulutused. Samal ajal soovitatakse Üleliidulise Põllumajandusökonoomika Teadusliku Uurimise Instituudi poolt väljatöötatud esialgses meetodikas, sõltumata arvestuse eesmärgist, kolhoositoodangu omahinda lülitada masina-traktoriijaama poolt faktiliselt tehtud kulutused.

Nagu teada, sõltub meetodika eesmärgist. Kolhoositoodangu omahinna väljaselgitamise eesmärgiks on eelkõige tootmiskulude vähendamine toodangu ühiku kohta ning kokkuhoiurežiimi juurutamine. Seda on võimalik saavutada, kui majandada nii kolhoose kui ka masina-traktoriijaamu ratsionaalselt ja kokkuhoidlikult. Nii kolhoos kui ka masina-traktoriijaam on isemajandavad ettevõtted. Kumbki neist võitleb eeskätt omapoolsete kulutuste vähendamise eest. Kolhoos ei saa vastutada ebamajanduslikkuse eest masina-traktoriijaamas ega võtta omahinda koos omapoolsete kulutustega ka masina-traktoriijaama poolt tehtud kulutusi. Järelikult tuleb kolhooside kui isemajandavate ettevõtete sisemistest vajadustest lähtudes toodangu omahinda võtta ainult kolhoosi poolt tehtud tootmiskulud, milles masina-traktoriijaamale antav tasu esineb ühe kuluelemendina. See ei eita vajadust välja arvestada ka tootmiskulude üldsummat, millesse oleks võetud nii kolhoosi kui ka masina-traktoriijaama kulutused. See on tarvilik põllumajanduse riikliku juhtimise eesmärkidel.

Edasi tekib küsimus, kuidas arvestada masina-traktoriijaamale antavat naturaaltasu kolhooside tootmiskuludes rahaliselt. Kõige erinevamate omahinna arvestamise esialgsete meetodite autorid, nagu V. Venžer, M. Terentjev jt. on seisukohal, et masina-traktoriijaamadele antavat naturaaltasu tuleb nagu kõiki teisi naturaalseid kulutusi arvestada rahas vastavalt iga kolhoosi toodangu individuaalsele omahinnale.

Eesti NSV kolme rajooni kolhooside 1955. a. toodangu omahinna arvestamise tulemused ja nende analüüs viivad järeldusele, et kõik naturaalsed kulutused kolhoosis ei ole sisuliselt ühesugused, vaid jagunevad oma iseloomult kahte rühma:

1. Kulutused naturas, mis kasutatakse vahetult ära tootmisprotsessis, nagu seeme, sööt jt., ja mille väärtus kantakse otseselt üle toodetava saaduse väärtusesse. Need on kulutused, mille naturaalne vorm ja maht sõltuvad ainuüksi tootmise tehnoloogiast.

2. Kulutused naturas, mida ei kasutata tootmis-siseselt, millede väärtust ei kanta üle toodetava saaduse väärtusesse vahetult, vaid kaudselt, majandusliku käibe kaudu. Niisugused naturaalsed kulutused on masina-traktoriijaamale makstav naturaaltasu ja tegeliku omahinna puhul ka kolhoosnikute naturaalne töötasu. Nende kulutuste suurus ei sõltu ainult tootmise tehnoloogiast, ka mitte ainult tootmise organiseeri-

misest kolhoosis, vaid kogu põllumajanduse ning isegi kogu riigi majandusliku arengu tasemest.

Omahinna arvestuse alal saadud kogemused viivad järeldusele, et esimesse rühma kuuluvad naturaalsed kulutused (seeme, sööt) tuleb igas kolhoosis kuludesse kanda nende tegeliku omahinna alusel. Teise rühma kuuluvad naturaalsed kulutused (masina-traktorijaama naturaaltasu, naturaalne töötasu) tuleks omahinda võtta nende saaduste väärtuse, mitte aga iga üksiku kolhoosi saaduste omahinna alusel.

Olemasolevatel andmetel on nii põllumajandussaaduste tegelik kui ka tinglik omahind kolhoosides väga erinev. Viljandi rajooni kolhoosides läks näiteks ühe tsentneri kartuli tootmine 1955. aastal tegelikult maksma 15—74 rubla. Kui masina-traktorijaamale makstav naturaaltasu arvutada rahasse kolhoosi saaduste tegeliku omahinna alusel, maksaks tööde mehhaniseerimise majanduslikult nõrgemates kolhoosides põhjendamatult mitu korda rohkem kui majanduslikult tugevates. Viljandi rajooni „Ühisjõu” kolhoosis oli 1955. aastal ühe tsentneri kartuli tegelik omahind 20 rubla, „Terase” kolhoosis — 42 rubla. Kuna kartulikasvatuse mehhaniseerimise tase oli võrdne, siis andsid mõlemad kolhoosid iga kartuli külvipinna hektari kohta naturaaltasuks 6—6,5 tsentnerit kartuleid. Rahasse ümberarvutatuna oleks „Ühisjõu” kolhoosil kartuli külvipinna iga hektari kohta tulnud masina-traktorijaamale antav naturaaltasu 131, „Terase” kolhoosil aga 251 rubla ehk ligi 2 korda rohkem.

Viljandi rajooni kolhoosid tasuvad ühe hektari künni eest teravilja alla 33 kg teravilja ja kartuli alla — 200 kg kartuleid. Võttes aluseks keskmise tegeliku kulu, mille kolhoosid teevad ühe tsentneri teravilja ja kartuli tootmisel, läheb ühe hektari künd masina-traktorijaama poolt kolhoosidele orienteeruvalt maksma 35—50 rubla. Nagu märgitud, kõigub aga saaduste tegelik omahind kolhoosides väga ulatuslikult. On kolhoose, kus teravilja tsentneri tegelik omahind on 200 rbl., kartuli omahind aga 15 rbl. Seega ühe hektari künd teravilja alla maksaks tegelikus omahinnas 66 rubla, kartuli alla aga 30 rubla. Sageli kujuneks aga vastupidiselt: ühe hektari künd teravilja alla maksaks 20—30 rubla, kartuli alla 70—80 rubla ja enam. Samasugused nähtused esinevad ka tingliku omahinna puhul.

Seega ei peegelda nii tegelikus kui ka tinglikus omahinnas arvestatud naturaaltasu mehhaniseerimisele tehtud kulutusi paljudel juhtudel objektiivselt. See ilmneb eriti siis, kui analüüsida kolhoosi ja masina-traktorijaama vaheliste majanduslike suhete olemust, abstraherides seejuures majanduspoliitilised faktorid, milledest tingituna naturaaltasu määrad ei vasta igakord masina-traktorijaamade ühiskondlikult vajalikele kulutustele.

Masina-traktorijaamale antav naturaaltasu, kuigi ta ei oma kauba välist vormi, on üks kolhoositoodangu majandusliku käibe olulisi mooduseid. See käibe mittekaubalise vahetuse näol toimub samuti väärtusseaduse alusel nagu kolhoositoodangu majandusliku käibe needki vormid, mis toimuvad kaubalis-rahaliste suhete vahendusel. Vastastikuse vahetuse aluseks on väärtuse ekvivalent. Vahetuse proportsioonid määrab ühelt poolt masina-traktorijaama tööde ja teiselt poolt kolhoosi saaduste ühiskondlik väärtus.

Arvelduse naturaalne vorm on masina-traktorijaama ja kolhoosi vaheliste majanduslike suhete väline külg. See saab eriti ilmseks, kui arvesse võtta, et kolhoos võiks masina-traktorijaamale tasuda mitte natuuras, vaid rahas. Ta võib ka üht saadust asendada teisega. Eesti NSV kolhoosid asendasid näiteks 1955. aastal teravilja enamasti piimaga. Seejuures asendusvahetuse ei ole ega saagi olla iga kolhoosi jaoks erinev ning oleneda teravilja ja piima individuaalsetest tootmiskuludest. 1 kg piima asendusekvivalentiks oli 1,2—1,5 kg teravilja. Paljudes kolhoosides oleks individuaalsete tootmiskulude järgi piima ja teravilja vahetuse kujunenud teist-

suguseks. Järelikult ei tähenda masina-traktoriijaama tööde eest tasumise naturaalne vorm veel seda, et iga kolhoos tasuks masina-traktoriijaamale individuaalsete kulutuste alusel, mida kolhoos tegi antud produktide tootmisel.

Masina-traktoriijaamale naturaaltasuks antavaid saadusi ei kasutata vahetult ära tootmisprotsessis ja nende väärtust ei kanta kolhoosis otseselt üle toodetava produkti väärtusse. Naturaaltasu näol kaetakse masina-traktoriijaama tööliste poolt kolhoositoodangus nii kogu uuel loodud kui ka tootmisvahendite ülekantud väärtus. Kolhoosil ei ole praktiliselt võimalik välja selgitada ja ära anda masina-traktoriijaama tööliste poolt kolhoositoodangus loodud ja ülekantud tegelikku väärtust. Sisaldab ju iga tsentner toodangut nii masina-traktoriijaama tööliste kui ka kolhoosnikute tööd ning on üheaegselt nii masina-traktoriijaama tööliste kui ka kolhoosnikute töö produkt. Objektivselt on võimalik hinnata masina-traktoriijaama tööliste töö resultaati kolhoositoodangus ainult masina-traktoriijaama tööde kas individuaalse või ühiskondliku väärtusega. Kuna naturaaltasumäärad on kindlad ja ei sõltu masina-traktoriijaama tööde omahinnast ning et naturaaltasu kaudu peab riik saama ka puhastulu, mis on loodud masina-traktoriijaama tööliste tööga ühiskonna jaoks, siis tuleb kolhoosil naturaaltasuks ära anda nii palju saadusi, et nende ühiskondlik väärtus vastaks masina-traktoriijaama tööde ühiskondlikule väärtusele, mitte aga iga masina-traktoriijaama tööde individuaalsele väärtusele. Seega tuleb toodangu omahinna väljarvestamisel naturaaltasuks antud saadused ümber arvutada rahasse mitte iga kolhoosi saaduste individuaalsete omahindade, vaid kehtivate realiseerimishindade alusel, mis kõige enam vastavad saaduste ühiskondlikule väärtusele. Praktiliselt vastavad praegu kehtivatest hindadest sellele kõige enam kokkuostuhinnad, kuigi ka need on ühiskondlikust väärtusest osaliselt kas kõrgemad või madalamad.

Tõsiasi, et naturaaltasu määrad ei vasta alati masina-traktoriijaamade ühiskondlikele kulutustele, ei muuda masina-traktoriijaama ja kolhoosi vaheliste majanduslike suhete olemust. Naturaaltasuks antud saaduste väärtus võib ühes piirkonnas olla masina-traktoriijaamade ühiskondlikult vajalikkudest kulutustest suurem, teises väiksem. NSV Liidu looduslikult soodsamates piirkondades laekub osa naturaaltasust riigile diferentsiaalrendina. Looduslike tingimuste poolest ebasoodsamates piirkondades on naturaaltasumäärad seevastu aga niivõrd madalad, et nende väärtus ei kata masina-traktoriijaamade tootmiskulusid.

Mõned majandusteadlased väidavad, et kolhooside kulutused masina-traktoriijaama naturaaltasuks ühtlustuvad NSV Liidu erinevates tsoonides siis, kui äraantud saadused arvestada kolhooside omahinnas. (Looduslikult soodsates piirkondades on naturaaltasu määrad kõrgemad, saaduste omahind madalam. Looduslikult ebasoodsamates piirkondades on aga vastupidi — naturaaltasu määrad madalamad, kolhoositoodangu omahind kõrgem.) Niisugune arvestus ei võimalda aga näha majanduslikke suhteid objektivselt. Naturaaltasuga seotud diferentsiaalrendi küsimus pole kolhooside tootmiskulude arvestamisel lahendatav naturaaltasuks antud saaduste rahalise hindamise ühe või teise viisi abil. Diferentsiaalrendi osa, mis sisaldub naturaaltasus, tuleks tootmiskuludest eraldada ja analüüsida kui puhastulu jaotamise vormi.

*

Toodangu omahinna arvestamise kogemused kolhoosides näitavad, et sõltuvalt meetodist võib arvestus anda väga erinevaid tulemusi. Ühe või teise arvestusviisi otstarbe ja tähtsuse määravad eelkõige kolhooside endi vajadused. Seepärast saab erinevate arvestusmeetodite kohta lõpliku hinnangu anda ainult ulatuslike kohapealsete kogemuste põhjal. Toodangu omahinna arvestamisele tuleks asuda kõikides kolhoosides. See võimaldaks tugevdada võitlust tootmiskulude vähendamise eest ning ühtlasi kiirendaks meetodiliste küsimuste lahendamist.

Eesti NSV Teaduste Akadeemia
Majanduse Instituut

Saabus toimetusse
14. VIII 1956

ВОПРОСЫ ОПЛАТЫ ТРУДОДНЯ И НАТУРОПЛАТЫ МТС ПРИ ИСЧИСЛЕНИИ ИЗДЕРЖЕК ПРОИЗВОДСТВА И СЕБЕСТОИМОСТИ ПРОДУКЦИИ В КОЛХОЗАХ *

Х. К. МАЙДЕ,
кандидат экономических наук

Резюме

По вопросу об учете затрат на оплату труда при исчислении издержек производства в колхозах существуют в основном две точки зрения.

Некоторые экономисты во главе с В. Венжером считают правильным исчислять себестоимость продукции в колхозах по фактической оплате трудодня. Близко к этому также предложение М. Полинова-Скульского, рекомендующего учитывать оплату труда по запланированному на данный год размеру оплаты трудодня. Однако при исчислении производственных затрат с учетом фактической оплаты трудодня себестоимость продукции в экономически сильных колхозах может оказаться выше, чем в экономически слабых колхозах. Во избежание этого ряд экономистов и руководящих работников сельского хозяйства, как М. Терентьев, А. Тулупников, Г. Котов и др., предлагают оценивать трудодень колхозников не по фактической выплате, но условно, исходя из уровня оплаты труда рабочих совхозов или МТС данной зоны.

При произведенном в нынешнем году Институтом экономики Академии наук Эстонской ССР исчислении себестоимости продукции в колхозах ** и анализе полученных результатов были выяснены принципиальные точки зрения по главным вопросам методики исчисления себестоимости колхозной продукции.

Для того, чтобы исчисление производственных затрат и себестоимости продукции содействовало разрешению практических задач по внедрению хозяйственного расчета в колхозах, способствовало научному анализу процесса расширенного воспроизводства и могло служить основой для государственного руководства сельским хозяйством, себестоимость колхозной продукции должна: 1) отражать фактические затраты колхоза на производство сельскохозяйственной продукции, 2) отражать все необходимые за-

* В основу настоящей статьи положен доклад, прочитанный в Москве в июле 1956 г. на совещании по вопросам методики исчисления себестоимости колхозной продукции. Статья публикуется в дискуссионном порядке.

** Анализу были подвергнуты показатели 43 колхозов 3 районов Эстонской ССР.

траты на производство сельскохозяйственной продукции в данных условиях и 3) должна быть сравнима и сопоставима между колхозами и в одном колхозе в разрезе ряда лет.

Особенности учета затрат труда в колхозах в трудоднях и оплаты труда путем распределения доходов на данном этапе обуславливают то, что себестоимость колхозной продукции, исчисленная и по фактической и по условной оценке трудодня, всем указанным требованиям одновременно не отвечает.

Исчисление производственных затрат и себестоимости продукции в колхозах необходимо в первую очередь для внедрения хозяйственного расчета и режима экономии. Поэтому себестоимость продукции должна прежде всего отвечать требованиям внедрения хозяйственного расчета в колхозах: сравнение доходов и расходов должно способствовать выяснению фактической прибыли или убытка в товарных отраслях и в хозяйстве в целом, анализ производственных затрат и распределения чистого дохода должен способствовать раскрытию процесса расширенного воспроизводства и его финансовых результатов. Эти задачи возможно разрешить только в том случае, если учитывать фактические затраты в колхозах исходя из фактической оплаты трудодня.

Планирование затрат на оплату труда в реальных размерах способствует увязке принципа материальной заинтересованности колхозников с требованиями хозяйственного расчета.

Как показывает анализ, рост оплаты трудодня в отсталых и даже средних колхозах превышает рост валовой продукции. Это обусловлено существующей системой заготовок и политикой цен, а также формой оплаты труда путем распределения доходов. Чем больше колхоз реализует продукции, тем выше средняя цена реализации единицы и тем большая часть денежных доходов распределяется на трудодни. Так как оплата труда растет быстрее, чем производительность труда, то фактическая себестоимость продукции в экономически слабых колхозах нередко оказывается ниже, чем в сильных колхозах.

Фактическая себестоимость продукции в экономически слабых колхозах из-за низкой оплаты трудодня является заниженной, она не выражает всех необходимых затрат на производство сельскохозяйственной продукции и неправильно отражает структуру затрат по элементам. Она не сравнима между колхозами и в одном колхозе в разные годы без анализа по элементам затрат. Для определения всех необходимых затрат на производство сельскохозяйственных продуктов в колхозах и для сравнения себестоимости продукции между колхозами необходимо исчислять условную себестоимость продукции, в которую следует включить оплату труда в размере, соответствующем нормальному, общественно-необходимому в данных условиях уровню оплаты труда сельскохозяйственных рабочих.

В связи с этим при определении себестоимости продукции на данном этапе развития колхозов необходимо пользоваться двумя вариантами. Фактическую и условную себестоимость не следует противопоставлять, они не отрицают, но дополняют друг друга. Применение того или иного варианта зависит от поставленной цели.

*

На производство сельскохозяйственной продукции в колхозах затраты производятся не только колхозами, но и государством через машинно-тракторные станции. Продукция колхозов является результатом совокупного труда колхозников и работников МТС. Для снижения общественных издержек производства на единицу колхозной продукции необходимо добиться рационального и экономного ведения хозяйства как в колхозах,

так и в машинно-тракторных станциях. Колхоз и МТС, как самостоятельные хозяйственные предприятия, борются прежде всего за снижение своих затрат, что требует отдельного учета колхозом и МТС затрат на производство колхозной продукции.

Следовательно, при исчислении себестоимости продукции, исходя из внутренних потребностей колхозов, как хозрасчетных предприятий, необходимо учитывать только затраты, произведенные самими колхозами. Оплата за работы МТС включается при этом в себестоимость как один из элементов затрат. Это не исключает необходимости учета всей суммы производственных затрат, включающих как затраты колхоза, так и затраты МТС. Такой учет затрат необходим в целях общегосударственного руководства сельским хозяйством.

Большинство ученых и практиков сельского хозяйства, работающие в настоящее время над разработкой методики исчисления себестоимости колхозной продукции, придерживаются той точки зрения, что натуроплату за работы МТС, как и все затраты в натуре, следует учитывать в деньгах по индивидуальной себестоимости продукции каждого колхоза.

Результаты исчисления себестоимости продукции в колхозах Эстонской ССР за 1955 г. показали, что все натуральные затраты нельзя оценить в деньгах одинаково. Семена, корма и т. п. натуральные затраты, которые используются внутрипроизводственно, представляют собой затраты чисто технологического характера. Правильно будет включить их в производственные затраты по себестоимости продукции каждого колхоза. Натуроплата за работы МТС и натуральная оплата труда колхозников представляют собой затраты в натуре, стоимость которых переносится на стоимость производимого продукта не непосредственно, а косвенно, посредством экономического оборота. В связи с этим натуроплату МТС и натуральную оплату труда колхозников нужно оценивать по общественной стоимости этих продуктов.

Учет натуроплаты МТС на основе себестоимости продукции колхоза не отражает объективно затрат колхоза на произведенные машинно-тракторной станцией работы. Несмотря на то, что ставки натуроплаты являются твердо установленными, денежная оценка натуроплаты зависела бы от фактических затрат каждого колхоза на производство данной продукции, и даже от того, какие продукты колхоз сдает в натуроплату. При такой системе учета в Эстонской ССР один гектар пахоты в одном колхозе обошелся бы в 2—4 раза дороже, чем в другом, хотя размер оплаты натурой в них одинаков.

Натуроплата за работы МТС не принимает внешней формы товара, но она является существенным каналом, по которому происходит экономический оборот колхозной продукции. Этот оборот, осуществляемый путем нетоварного обмена, происходит на основе закона стоимости так же, как и все другие формы экономического оборота колхозной продукции, совершаемые посредством товарно-денежных отношений. Основой взаимного обмена здесь является эквивалент стоимости. Натуральная форма расчетов является лишь внешней стороной экономических отношений между МТС и колхозом. Поскольку ставки натуроплаты являются твердо установленными и не зависят от себестоимости работ МТС, а через натуроплату государство должно получить также и чистый доход, созданный трудом работников МТС для общества, то колхоз в виде натуроплаты должен сдать такое количество продуктов, общественная стоимость которых соответствует общественной стоимости работ МТС.

Поэтому при исчислении себестоимости колхозной продукции мы считаем правильным продукты, сданные МТС в порядке натуроплаты, перевести на деньги по твердым ценам, наиболее соответствующим обществен-

ной стоимости сельскохозяйственных продуктов, а не по фактическим производственным затратам каждого колхоза. То обстоятельство, что ставки натуроплаты не всегда соответствуют общественной стоимости работ МТС, не меняет сущности экономических отношений между МТС и колхозами.

*Институт экономики
Академии наук Эстонской ССР*

Поступила в редакцию
14 VIII 1956

DIE ENTLOHNUNG FÜR DIE TAGEWERKE DER KOLCHOSBAUERN UND DIE NATURALVERGÜTUNG AN DIE MASCHINEN-TRAKTOREN- STATIONEN BEI DER GESTALTUNG DER PRODUKTIONSKOSTEN UND DES SELBSTKOSTENPREISES DER PRODUKTION IN DEN KOLCHOSEN

H. MAIDE

Zusammenfassung

Damit die Produktionskosten und der Selbstkostenpreis der Produktion die Lösung praktischer Aufgaben bei der Einführung des Rentabilitätssystems in den Kolchosen sowie die wissenschaftliche Analyse des Prozesses der erweiterten Reproduktion ermöglichen und als Grundlage zur Preisbildung für landwirtschaftliche Erzeugnisse dienen, muss der Selbstkostenpreis der Kolchosproduktion folgenden Grundforderungen entsprechen: 1) die tatsächlichen Ausgaben der Kolchose für Produktionsbedürfnisse widerspiegeln, 2) sämtliche unter den gegebenen Produktionsbedingungen notwendige Aufwendungen zum Ausdruck bringen und 3) eine Gegenüberstellung gestatten mit den entsprechenden Selbstkostenpreisen anderer Kolchose und dem Selbstkostenpreise innerhalb ein- und desselben Kolchos im Laufe mehrerer Jahre.

Die Eigenart der Entlohnung nach Tagewerken durch Verteilen der Einnahmen bedingt es auf der gegenwärtigen Entwicklungsstufe, dass weder der auf Grund des tatsächlichen Tagewerk-Entlohnung errechnete Selbstkostenpreis noch der auf Grund des bedingt-angenommenen errechnete den vorerwähnten Bedingungen entsprechen.

Die Berechnung der Produktionskosten und des Selbstkostenpreises erscheint in erster Linie vom Standpunkt der Einführung des Rentabilitäts- und Ersparungsregimes geboten. Die Gegenüberstellung von Ausgaben und Einnahmen soll es ermöglichen, Reingewinn und Verlust für die einzelnen Produktionszweige wie auch für den Gesamtbetrieb festzustellen. Die Analyse der Produktionskosten und Verteilung von Reingewinn muss es möglich machen, den Prozess der erweiterten Reproduktion und dessen finanzielle Ergebnisse klarzulegen. Diese Aufgabe kann gelöst werden, wenn in jedem Kolchos die Ausgaben auf Grund der tatsächlich ausgezahlten Tagewerk-Entlohnungen errechnet werden.

Das Einbeziehen der Realausgaben für Arbeitsentlohnung in den Wirtschaftsplan des Kolchos verbindet die Verwirklichung des Prinzips der materiellen Interessiertheit der Kolchosbauern mit den Anforderungen des Rentabilitätssystems.

Tatsächlich ist aber der faktische Selbstkostenpreis in wirtschaftlich schwachen Kolchosen infolge der niedrigen Tagewerk-Entlohnungen erniedrigt. Er drückt durchaus nicht alle nötige Produktionskosten aus,

ebensowenig wie er das wahre Verhältnis der einzelnen Kostenelemente zueinander widerspiegelt. Er gestattet daher keinen Vergleich mit den Selbstkostenpreisen in anderen Kolchosen, bzw. in ein- und demselben Kolchos innerhalb mehrerer Jahre. Somit ist der faktische Selbstkostenpreis der Kolchosproduktion eine Innerbetriebskategorie.

Zwecks Ermittlung des Werts der Kolchosproduktion und Gegenüberstellung des Selbstkostenpreises verschiedener Kolchose ist eine bedingte Errechnung der Produktionskosten und des Selbstkostenpreises erforderlich, welcher eine bedingte Entlohnungsrate zugrundeliegt, die der unter den gegebenen Produktionsbedingungen gesellschaftlich notwendigen Entlohnung entspricht.

Auf der gegenwärtigen Entwicklungsstufe der Kolchose müssen deshalb beide Varianten bei Errechnung des Selbstkostenpreises angewandt werden.

*

An den Produktionskosten für Kolchosproduktion hat auch der Staat durch die Maschinen-Traktoren-Stationen Anteil. Die Kolchosproduktion ist Gemeinprodukt der Kolchosbauern und der Arbeiter der MTS. Die MTS bedient den Kolchos und beteiligt sich so an der Bildung des Kolchosproduktes. Der Kolchos rechnet mit der MTS durch die Naturalvergütung ab.

Die MTS wie auch der Kolchos sind selbständige Unternehmen. Beide sind daher in erster Linie auf die Herabsetzung der Produktionskosten des eigenen Betriebes bedacht. Von den Anforderungen des Kolchos ausgehend ist es deshalb notwendig, bei Errechnung des Selbstkostenpreises nur diejenigen Kosten in Betracht zu ziehen, die der Kolchos unmittelbar trägt, wobei die der MTS zufallende Vergütung eines der Kostenelemente darstellt. Dieses schliesst die Notwendigkeit der Berechnung der gesamten Produktionskosten keineswegs aus, die sowohl die Kosten des Kolchos als auch die der Maschinen-Traktoren-Station umfassen. Eine solche Berechnung dient dem Zwecke der staatlichen Leitung der Landwirtschaft.

Die Naturalvergütung an die MTS ist eine Leistung in natura; sie findet im unmittelbaren Produktionsprozess des Kolchos keine Verwendung (wie z. B. Viehfutter, Saatgut u. drgl.) und deren Wert geht somit nicht unmittelbar in den Wert des Kolchosproduktes ein; es geschieht dies durch den wirtschaftlichen Umsatz der Kolchosproduktion ausserhalb der Kolchos.

Die Naturalvergütung an die MTS nimmt nicht die äussere Form von Ware an. Sie ist jedoch ein wesentlicher Modus, durch welchen der wirtschaftliche Umsatz der Kolchosproduktion zustande kommt. Dieser Umsatz, der auf einem Austausch ohne die Warenform beruht, erfolgt auf Grund des Wertgesetzes. Die Proportionen dieses Austausches werden vom gesellschaftlichen Wert einerseits der Arbeitsleistungen der MTS, andererseits der Produkte des Kolchos bestimmt. Der Modus der Naturalverrechnung ist nur äussere Ausdrucksform der wirtschaftlichen Wechselbeziehungen zwischen MTS und Kolchos. Die als Naturalvergütung abgelieferten Produkte treten ihrem Werte nach in den Umsatz.

Die Ausgaben des Kolchos für die Leistungen der MTS entsprechen daher dem gesellschaftlichen Wert der als Naturalvergütung abgelieferten Erzeugnisse. Demzufolge ist bei Feststellung des Selbstkostenpreises die Naturalvergütung umzurechnen zu festen Preisen, die dem gesellschaftlichen Wert der Erzeugnisse entsprechen, nicht aber zum faktischen Selbstkostenpreis des Kolchos, wie dies für andere Naturalausgaben der Fall ist.